

контингенті учнів. При цьому їм ставилося завдання розробити плани-конспекти уроків за вимогами різних педагогічних технологій, з метою досягнення різних цілей і використання різних способів їх досягнення. Після розробки планів конспектів уроків та їх реалізації дії студентів піддавались аналізу і рефлексії в умовах індивідуальної і групової роботи.

Список використаних джерел та літератури:

1. Щедровицкий Г. П. Педагогика и логика / Г. П. Щедровицкий. – М. : Педагогика, 1993. – 412 с.
2. Щуркова Н. Е. Воспитание: новый взгляд с позиции культуры / Н. Е. Щуркова. – М. : Школа-Пресс, 1997. – 96 с.
3. Якиманская И. С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе / И. С. Якиманская. – М., 1996. – 246 с.
4. Ямбург Е. А. Школа для всех: Адаптивная модель / Е. А. Ямбург. – И., 1997. – 346 с.

Аннотация

И.А.Пальшкова

Внедрение дидактической модели формирования профессиональной культуры будущих учителей начального звена на занятиях в высшей школе

В статье рассмотрена дидактическая модель формирования профессиональной культуры будущих учителей начальной школы.

Ключевые слова: дидактическая модель, профессиональная культура, будущие учителя начальной школы.

Summary

I.O.Pal'shkova

Introduction of Didactic Model of Formation of Professional Culture of the Future Primary School Teachers at their Lessons in High School

Didactic model of formation of professional culture of the future primary school teachers is examined in the article.

Key words: didactic model, professional culture, future primary school teachers.

Дата надходження статті:

„7” вересня 2010 р.

УДК 361.5

І.І.ПАРФАНОВИЧ,

*кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Тернопіль)*

Функціональні можливості соціальних структур з питань підтримки й організації життєдіяльності неповнолітніх дівчат

Соціальне становище і психічне самопочуття неповнолітніх дівчат підтримується системою закладів, установ, організацій держави. Кінцевою метою їх діяльності є соціальний захист і виховання. Загалом, вони виконують функції, покладені на них згідно діючого законодавства. Однак у силу різноманітних факторів об'єктивного і суб'єктивного впливу їх діяльність характеризується деякими упущеннями й недоліками. У статті дається аналіз функціональних можливостей закладів, установ, організацій за напрямками: соціально-правовий захист, соціальна допомога, соціально-медичне обслуговування, соціально-педагогічне виховання; соціально-культурний та інформаційний вплив; соціально-психологічна підтримка; розвиток моральності й духовності.

Ключові слова: функціональні можливості закладів, установ, організацій за напрямками.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Завдання соціального виховання неповнолітніх дівчат виконуються на практиці закладами, установами, організаціями різних форм підпорядкування й спрямованості. Дослідження їх діяльності обумовлюється функціональними можливостями у проведенні профілактики девіантної поведінки дівчат шкільного віку. Широка мережа цих соціальних структур забезпечує різні напрями виховання. Так, церква більше спрямована на морально-духовний розвиток особистості і її основою є емоційне сприйняття навколишнього світу, школа – на навчальний і виховний процес, позанавчальні заклади – на реалізацію задатків, здібностей, інтересів, соціальні служби – на соціальну підтримку й допомогу в кризовому становищі, громадські організації – на забезпечення самореалізації, самовдосконалення особи, органи внутрішніх справ, державної виконавчої влади – на соціально-правовий захист, підтримку й допомогу. Забезпечення соціального виховання дівчат шкільного віку цими структурами полягає у правильній організації роботи, максимальному використанні їх можливостей і ресурсів.

Діяльність закладів, установ, організацій з питань соціально-правового захисту дітей в Україні охоплює широку мережу соціальних і юридичних послуг. Права дитини, громадянина певної держави, захищені на міжнародному рівні. Конвенція ООН про права дитини безумовно виключає застосування до дітей методів впливу, що принижують їх честь і гідність. Неповнолітні (їх батьки, опікуни, піклувальники, законні представники) вважаються правомочними звертатися до Європейської Комісії з

прав людини та Європейського Суду з прав людини. Однак тільки у тому випадку, коли використані усі можливі національні засоби захисту прав особи.

У 1997 р. ЮНІСЕФ відкрив постійне представництво в Україні для допомоги уряду в реалізації різноманітних програм, спрямованих на захист неповнолітніх. Основні засади охорони дитинства та державну політику в цій сфері визначає Верховна Рада України шляхом затвердження цих загальнодержавних програм. Здійснення охорони дитинства, координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у цій сфері забезпечує Кабінет Міністрів України. Щорічно він звітує Верховній Раді України про стан демографічної ситуації в Україні, становище дітей та тенденції щодо його змін.

Захист конституційних прав та свобод громадян, у тому числі й неповнолітніх, здійснює судова влада. Право на судовий захист реалізовується відповідно до ст.124 Конституції України: „Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі”. У відповідності до ст.6 Закону України „Про органи і служби у справах неповнолітніх і спеціальні установи для неповнолітніх” від 24 січня 1995 року суди розглядають справи щодо неповнолітніх. Окрім того, в Україні з квітня 1998 року для реалізації Закону України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” від 23 грудня 1997 року функціонує цей інститут. Реалізації державної політики у сфері охорони дитинства, забезпеченню координації дій у вирішенні питань, пов'язаних із життєзабезпеченням та розвитком дітей, також посприяло утворення у 1992 році відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України *Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства*.

Формулювання цілей статті... Мета статті – розкрити функціональні можливості соціальних структур з питань підтримки й організації життєдіяльності неповнолітніх дівчат.

Виклад основного матеріалу... Діяльність закладів з надання соціально-правового захисту неповнолітніх в Україні охоплює широку мережу соціальних і юридичних послуг у межах діяльності *правоохоронних органів*: внутрішніх справ і кримінальної міліції у справах дітей, прокуратури і слідчих підрозділів прокуратури, служби безпеки України. На реалізацію функцій соціального контролю спрямована діяльність *спеціальних підліткових установ*.

Соціальну допомогу й підтримку насамперед повинні забезпечити органи державної виконавчої влади й місцевого самоврядування. Організація захисту дітей за місцем їх проживання передбачена ст.5 Закону України „Про охорону дитинства” від 26 квітня 2001 року. Місцеві *органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування* відповідно до їх компетенції, визначеної законом, зокрема забезпечують: проведення державної політики у сфері охорони дитинства, розроблення і здійснення галузевих та регіональних програм поліпшення становища дітей, вирішення інших питань, що їх стосуються; розвиток мережі навчальних закладів, закладів охорони здоров'я, соціального захисту, а також позашкільних навчальних закладів, діяльність яких спрямована на організацію дозвілля, відпочинку і оздоровлення дітей, зміцнення їх матеріально-технічної бази; вирішення питань щодо встановлення опіки і піклування, створення інших передбачених законодавством умов для виховання дітей.

Згідно із Законом України „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” провідну діяльність з організації виховання осіб до 18 років покладено на *служби у справах дітей*. Щодо профілактики відхилень у поведінці неповнолітніх дівчат перед нею постають завдання: впровадження та забезпечення дієвості положень конституційного, цивільного, сімейного, трудового, адміністративного, кримінального, процесуального права; сприяння процесу соціалізації неповнолітніх через налагодження взаємодії педагогів, громадськості, батьків та активного залучення до цього процесу працівників соціальних служб, правоохоронних органів, інших відповідних установ і організацій; здійснення безпосереднього виховного впливу, спрямованого на допомогу неповнолітній в її самореалізації, самоствердженні, навчання користуватися своїми правами та ін. З метою соціального захисту неповнолітніх віком від 3 до 18 років створюються регіональні *притулки* на базі служб у справах дітей.

Реалізації державної політики у сфері охорони дитинства, забезпеченню координації дій у вирішенні питань, пов'язаних із життєзабезпеченням та розвитком дітей, сприяє утворення міжвідомчих комісій. На це спрямована діяльність *координаційних рад у справах дітей*.

Трудові колективи, благодійні та інші громадські організації, фізичні особи можуть брати участь у забезпеченні реалізації завдань з охорони дитинства, поліпшення становища дітей, створення розгалуженої системи патронату, здійснення заходів, спрямованих на забезпечення відповідних умов для виховання, освіти, всебічного гармонійного культурного і фізичного розвитку дитини.

Соціальну допомогу й підтримку забезпечують *соціальні служби*, які тією чи іншою мірою дотичні до охорони прав й інтересів неповнолітніх дівчат. Серед них – діяльність *центрів соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді* та *спеціалізованих служб*, які діють на їх базі. Підвищення ефективності профілактичної роботи серед дівчат у діяльності соціальних служб можливе за умов: створення сприятливого середовища для розвитку особи в умовах сім'ї, формальних і неформальних колективів;

усунення причин, обставин, які призводять до поведінкових відхилень; забезпечення єдності зусиль інститутів, задіяних в соціальному вихованні; забезпечення послідовності й комплексності виховного профілактичного процесу.

Соціально-медичне обслуговування населення і, зокрема, неповнолітніх дівчат, знайшло своє відображення у наказі Міністерства охорони здоров'я України від 5 січня 1999 року „Про поліпшення діяльності органів і закладів охорони здоров'я з питань формування здорового способу життя, гігієнічного виховання населення”. Основними видами девіантної поведінки, профілактику яких повинні здійснювати заклади системи охорони здоров'я, є тютюнопаління, алкоголізм, наркоманія, суїцид, парасуїцид, проституція, інші статево-рольові порушення, а також хвороби, що передаються статевим шляхом, якщо їх основою є аморальна чи асоціальна поведінка дівчини.

Пропаганда здорового способу життя та гігієнічне виховання населення визначається як пріоритетне завдання органів і закладів охорони здоров'я. До медичних структур, які здійснюють вказану профілактичну роботу, відносять: *наркологічний, шкірно-венерологічний, протитуберкульозний диспансери, психоневрологічну лікарню, центр профілактики і боротьби зі СНІДом, центр медико-соціальної допомоги дітям і молоді, „Клініку, дружню до молоді, „Центр здоров'я”, центр медико-соціальної реабілітації неповнолітніх, Будинок дитини, Товариство Червоного Хреста*. Орієнтовний мінімальний перелік просвітницько-інформаційних форм роботи органів і закладів системи Міністерства охорони здоров'я України є таким: виступи по радіо, телебаченню та в пресі, зустрічі з різними категоріями населення, підготовка наукової, методичної, популярної літератури; проведення заходів первинної, вторинної, третинної профілактики згідно класифікації, визначеної Всесвітньою організацією охорони здоров'я.

Створені з метою реалізації права кожної дитини на повноцінний відпочинок і оздоровлення, зміцнення здоров'я дітей шкільного віку *дитячі оздоровчі заклади*. Найбільш масовими з них є заклади з денним перебуванням, які здебільшого створюються на літній період на базі загальноосвітніх навчальних закладів, санаторного типу, заміські, праці й відпочинку для старшокласників, учнівської молоді, профільні [5].

Соціально-педагогічний вплив у системі виховання підростаючого покоління повинні насамперед виконувати загальноосвітні школи, дошкільні, позашкільні заклади. Особливе місце у системі соціально-педагогічної роботи займає *дошкільний заклад*, що забезпечує реалізацію права дитини на здобуття дошкільної освіти, її фізичний, інтелектуальний і духовний розвиток, соціальну адаптацію та підготовку до навчання в школі. Діяльність школи повинна враховувати і особливості соціально-педагогічної роботи, проведеної у *дитячому будинку*, в тому числі *дитячому будинку сімейного типу, дитячому будинку-інтернаті*. А *загальноосвітній навчальний заклад*, окрім основної, навчально-виховної функції, виконує ряд допоміжних. Зокрема, забезпечує реалізацію прав неповнолітніх у різних сферах життєдіяльності, розвиток творчих здібностей та ін.

У ст.22 Закону України „Про освіту” від 23 травня 1991 року наголошується, що соціально-педагогічний напрям діяльності у системі освіти сприяє взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їх адаптації до умов соціального середовища, забезпечує консультативну допомогу батькам, особам, які їх замінюють. *Соціальними педагогами* здійснюється педагогічний патронаж, а за своїм статусом вони належать до педагогічних працівників. Тобто, соціально-педагогічний захист дитинства здійснюється у загальноосвітніх школах, ліцеях, гімназіях, коледжах, професійно-технічних училищах, соціальних службах, консультаційно-реабілітаційних центрах, військових частинах, відділах внутрішніх справ, службах у справах дітей, інших органах державної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Соціальний педагог як суб'єкт соціально-правового захисту дітей може виступати у якості: працівника суспільних інститутів (загальноосвітні та позашкільні заклади), державних організацій, установ і закладів: органів державної виконавчої влади (служби у справах дітей, органів опіки й піклування, кримінальної міліції у справах дітей); державних та комунальних спеціалізованих підприємств, установ і закладів соціального обслуговування, підпорядковані центральним, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування (соціальних служб, притулків, реабілітаційних центрів та ін.); працівника та/чи члена недержавних організацій (громадських, благодійних, у тому числі й міжнародних); у якості фізичної особи. Соціально-педагогічний вплив здійснюється не тільки безпосередньо соціальним педагогом, а й учителями-предметниками, класними керівниками, адміністрацією школи, управлінням освіти і науки в регіоні та на місцевому рівні.

Соціально-психологічна підтримка дівчат шкільного віку насамперед передбачається діяльністю *шкільного практичного психолога*. У ст.21. Закону України „Про освіту” від 4 квітня 1991 року вказано, що психологічна служба діє у системі освіти і за своїм статусом практичні психологи належать до педагогічних працівників. Положенням про психологічну службу системи освіти України, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 3 травня 1999 року, визначені основні завдання психологічної служби, зміст діяльності, нормативи чисельності практичних психологів і соціальних педагогів у навчальних закладах. Наказом Міністерства освіти і науки України від 19 жовтня 2001 року

затверджено Положення про психологічний кабінет дошкільних, загальноосвітніх та інших навчальних закладів з метою забезпечити належні умови праці практичним психологам.

Навчальним закладом для виховання дітей та задоволення їх потреб у додатковій освіті за науковими, технічними, художньо-естетичними, спортивними інтересами, є також *позашкільний навчально-виховний заклад*, для забезпечення потреб у профорієнтаційній, допрофесійній, професійній підготовці – *міжшкільний навчально-виробничий комбінат*, потреб у професійно-технічній і повній загальній середній освіті – *професійно-технічний навчальний заклад* та ін.

У підпорядкуванні регіональних управлінь освіти і науки перебувають *медико-психолого-педагогічні комісії*, одним із завдань яких у соціально-педагогічній сфері захисту дитинства є превентивна і реабілітаційна робота з виявлення і перевиховання дівчат, схильних до правопорушень, осіб „групи ризику”. Велику допомогу в підготовці фахівців, їх методичному навчанні, перекваліфікації і підвищенні кваліфікації надають *Центри післядипломної освіти*.

Сучасний стан порушень соціальних і моральних норм свідчить про необхідність підвищити рівень громадської свідомості та духовності населення загалом і різних його категорій зокрема, активізації позитивної діяльності *церкви* як фактора впливу на світогляд індивіда. Урахування потребує те, що „за виключенням держави і сім'ї, християнська церква як соціальний інститут має найбільшу історію здійснення соціальної роботи” [4, с.140]. У суспільних процесах нашої держави церква дедалі більше набуває значимості і вона є тим соціальним інститутом, урахування впливу якого у функціонуванні держави є обов'язковим. Стає очевидним, що організація профілактики девіантної поведінки неможлива без визначення церковно-релігійного впливу, його рівня на процес формування і розвиток особистості. Релігія є соціокультурним явищем у житті суспільства і безпосередньо асоціюється з церквою.

Україна – держава з конституційно узаконеним відокремленням церкви від держави, що передбачає, з одного боку, відсутність примусу церкви щодо громадян, а з іншого, – невтручання держави у внутрішньоцерковне життя та ставлення людей до релігії. Проте це не заперечує діяльності релігійних громад у суспільстві, їх співробітництва із державними та громадськими організаціями у сфері добродійництва та виховання підростаючого покоління.

Працівникам соціальної сфери тією чи іншою мірою у процесі своєї роботи доводиться стикатися з діяльністю чи наслідками діяльності церкви та впливом релігії. Це має наступний прояв: релігійність самого соціального працівника, соціального педагога як суб'єкта впливу; релігійність осіб, які потребують соціальної допомоги і підтримки (об'єкт впливу); профілактична діяльність і заходи церкви та державних соціальних інститутів, які проводяться паралельно; взаємодія церкви, держави, громадськості у спрямуванні зусиль на попередження чи подолання негативних суспільних явищ.

Соціальну профілактичну роботу з неповнолітніми дівчатами в нашому суспільстві здійснюють і *громадські організації*. Очолює дитячі й молодіжні громадські організації *Український національний комітет*. Їх діяльність сприяє формуванню правильних поглядів, уявлень, переконань й задоволенню потреб в емоційному контакті з ровесниками, друзями; самоаналізу й самореалізації; виробленню правильних норм й правил поведінки; розвитку захоплень, здібностей, інтересів; формуванню особистості, її психологічних, моральних, вольових, духовних якостей; розвитку колективізму, альтруїзму; розширенню світогляду. Серед громадських організацій, які великою мірою допомагають у соціально-правовій роботі з дівчатами шкільного віку, є *Християнський Дитячий Фонд* як благодійна нерелігійна громадська організація, яка діє в Україні з 1997 року, *Дитячий фонд України (ДФУ)* як добровільне всеукраїнське благодійне громадське об'єднання, *Міжнародний благодійний фонд „Карітас України”* та ін.

Дозвіллеву сферу життєдіяльності дівчат шкільного віку повинні забезпечити *заклади культури*, якими вважаються театри, філармонії, організації телебачення та радіомовлення, кіно- і відеопрокату, видавництва, музеї, бібліотеки, заклади культури клубного типу, цирку, парки культури та відпочинку, позашкільні заклади естетичного виховання і дозвілля дітей та юнацтва [5]. Однак через зниження фінансової підтримки і соціальної уваги до культурної сфери розвитку особистості вони не виконують повною мірою функцій, покладених на них.

Загалом діє розгалужена мережа соціальних структур, які відповідають за організацію та здійснення соціального виховання неповнолітніх дівчат, їх соціальний захист.

Аналізом підтримки й організації життєдіяльності дівчат у суспільстві виявлено ряд упущень за основними напрямками: соціально-правовий захист, соціальна допомога, соціально-медичне обслуговування, соціально-педагогічне виховання; соціально-культурний та інформаційний вплив; соціально-психологічна підтримка; розвиток моральності й духовності.

Соціально-правовий захист. Згідно зі статистичними даними ставлення до соціально-правового захисту дітей, їх прав та інтересів, набуває все більшої актуальності, про що свідчить збільшення кількості порушених кримінальних справ щодо захисту дітей у різних сферах життя [3, с.17; 1, с.79]. Констатується, що традиційна система роботи органів у справах дітей спрямована на констатацію факту правопорушення і прийняття мір впливу стосовно дітей [4, с.108]. Тобто, у правовому напрямі

соціального виховання акцентується на заходах подолання поведінкових девіацій, а не на їх попередженні.

Захист дівчат шкільного віку реалізується багатьма соціальними структурами паралельно, що вимагає централізованого впливу, єдності зусиль, комплексності й системності. Наприклад, окремо здійснюють контроль за ситуацією, в якій опинилася неповнолітня, суд, прокуратура, кримінальна міліція та служба у справах дітей, загальноосвітній заклад. Триває дублювання роботи школи, служби і кримінальної міліції у справах дітей, позашкільних закладів та інших соціальних структур, відповідальних за профілактику девіантної поведінки у суспільстві. Хоча в останнє десятиріччя нормативно було внесено деякі кваліфіковані корективи і розмежовано їх функції.

У силу соціально-економічних та інших негараздів у суспільстві вимоги до виховної функції сім'ї не отримали належного рівня: поширюється процес соціального сирітства, коли дітям батьками, не позбавленими батьківського піклування, не забезпечується належного виховання; продовжує панувати зорієнтованість на фінансово-матеріальну забезпеченість сімей з одночасною відсутністю педагогічного впливу на дітей. Як наслідок, соціально-правовий захист неповнолітніх дівчат у сімейному середовищі констатується як неналежний.

Профілактикою, якою було б забезпечено ефективний результат у вихованні як осіб жіночої, так і чоловічої статі, не повною мірою реалізується гендерний підхід.

Соціальна підтримка й допомога. У силу гендерних стереотипів, життя більшості дівчат залишається завуальованим, а отже, з високим ступенем віктимності. Через це їх соціальний захист має зміщення, є обмеженим. Наприклад, коли від дівчат немає звернень чи відсутні у них знання щодо звернень по допомогу, соціальний захист.

Панують гендерні стереотипи щодо суспільних місця і ролі особи жіночої статі, що не завжди дозволяє їм займати активну громадську позицію. Сучасний соціум не враховує роботи осіб жіночої статі, яку вони виконують вдома.

Соціальний захист не може достатньою мірою забезпечити дуже важливого у житті дівчини – соціально-психологічної підтримки через відсутність розгалуженої мережі відповідних служб і повноважень соціальних працівників. Так, психологічну допомогу в основному дівчатам можуть надати психологи загальноосвітніх закладів. Проте така робота є відсутньою, якщо ж особа у силу суб'єктивного чинника не звертається у психологічну службу школи.

Соціально-медичний напрям. На кінець 2007 року в Україні діяла низка державних організацій такого типу. Зокрема: 22 центри соціально-психологічної допомоги, 16 центрів медико-соціальної реабілітації жертв насилля у сім'ї, 2 притулки для жінок, 11 дитячих притулків [2]. Проте і далі спостерігається:

1. Залучення неповною мірою до профілактичної роботи усіх медичних установ, закладів, організацій.
2. Недостатня просвітницько-інформаційна робота з населенням щодо причин і наслідків девіантної поведінки.
3. Орієнтація у профілактичних заходах на масову свідомість населення, надання переваги первинній профілактиці, й недопрацювання у межах вторинної і третинної.
4. Недостатній рівень пропаганди здорового способу життя.
5. Закритість окремих тем для обговорення у засобах масової інформації (наприклад, штучне переривання вагітності неповнолітніми дівчатами).
6. Зниження рівня профілактичної роботи у силу постійних реформ й невизначеності соціальної роботи й соціально-педагогічного впливу як функцій медичних закладів.
7. Відсутність системної, комплексної роботи по запобіганню дії чинників, які супроводжують девіантну поведінку як негативне суспільне явище. Це стосується недосконалості механізму підготовки до подружнього життя і виховання дітей, ведення особою аморального способу життя, відсутністю обізнаності з питань наслідків раннього статевого життя.

Соціально-педагогічний напрям. Часто і школа, і служба у справах дітей, і кримінальна міліція у справах дітей надають перевагу одному й тому ж методу, оскільки їхня робота не висвітлюється через відсутність налагодженого механізму взаємообміну інформацією. У діяльності закладів цього напрямку нема наступності, втрачається послідовність у проведенні профілактичної роботи. Це ж може мати місце і на внутрішньошкільному рівні у діяльності соціального педагога й практичного психолога. Не всі школи комплексно забезпечені фахівцями соціальної педагогіки, практичної психології і ця робота часто виконується некваліфіковано. Посилення потребує зв'язок у діяльності педагогічної і соціально-педагогічної ланок школи. Адже педагогічна діяльність передбачає конкретну виховну роботу, соціально-педагогічна – спрямована на організацію такого виховного впливу. І класні керівники, і соціальні педагоги можуть проводити або одну й ту ж превентивну роботу, або, надіючись одне на одного, не виконувати її взагалі.

Має місце роз'єднаність виховання і впливу школи та позашкільних закладів, унаслідок чого не забезпечується комплексність реалізації змісту виховної роботи. Також спостерігається неналежне науково-методичне забезпечення соціально-педагогічної діяльності, зокрема діагностично-профілактичного інструментарію з неповнолітніми, в тому числі і з дівчатами шкільного віку.

Соціально-культурний напрям. Спрямованість на розваги, задоволення, красиве життя призводить до зміщень у ціннісних орієнтаціях, важливих для правильної соціалізації. Це стосується рівня прагнень, культури поведінки, спілкування, побудови міжособистісних відносин. Соціально-культурний напрям соціального виховання характеризується недостатністю надання можливостей для розвитку емоційно-почуттєвої сфери дівчат. Для цього залишається тільки референтна група, мікросередовище, які одночасно з позитивами, несуть і негативи у стосунках, такі як нещирість, пліткарство, лукавність, конкуренцію.

Відсутні заклади, де дівчата здобували б гендерно зорієнтовані навички щодо побудови кар'єри, формування соціального статусу, успіху; недостатніми є заходи, які навчали б бути успішною жінкою у сучасному соціумі; соціально-культурні структури мають звужену спрямованість діяльності (аеробіка, танцювальні, спортивні секції).

Сьогодні констатується, що не залишилося сфери, де б до жінок ставилися як до слабкої половини людства. До неї посилились вимоги як удома, так і на роботі – як до жінки, матері, дружини, так і до суспільної особи, громадянки держави.

Соціально-психологічна підтримка. Залишається проблематичним забезпечення дієвості психологічної служби: і фахівцями, і окремими кабінетами для проведення ефективної психологічної роботи. У силу невеликого за часом досвіду функціонування, соціально-психологічні служби не володіють достатньою мірою апробованими технологіями та методичним інструментарієм у роботі з дівчатами девіантної поведінки, особами „групи ризику”.

Соціально-психологічний напрям соціального виховання дедалі більше враховує гендерні і статеві відмінності, але відсутньою є широка мережа соціально-психологічних служб як таких.

Психологічна служба школи, центри, притулки мають завданням вирішити як соціально-психологічні проблеми особи, так і соціально-педагогічні. У роботі психологів дуже часто превалує односторонність дослідження, коли вивчається тільки психологічне самопочуття і не враховується соціальний стан особи. Для цього потрібними є єдність зусиль психолога, соціального педагога, адміністрації школи.

Соціально-духовна сфера, розвиток моральності й духовності у підтримці дівчат шкільного віку має на сьогодні такі упущення: відсутність єдності зусиль церкви, школи у профілактиці девіантної поведінки; наявність розбіжностей щодо суспільних стандартів виховання церкви і держави; непопулярність церковних заходів; залежність духовного розвитку дівчини від сімейного виховання, традицій, звичаїв.

Дуже часто порушення прав та законних інтересів дівчат у діяльності закладів, установ, організацій призводить до поглиблення їх девіантності. Зокрема:

- недостатня організаційна робота з усунення причин та умов, що сприяють скоєнню девіантних дій;
- заміна ефективних форм роботи з неповнолітніми дівчатами (залучення до навчання, праці) пасивними (нагляд й контроль за поведінкою, фіксування фактів з життєдіяльності особи);
- низький рівень профілактичної роботи у напрямі формування і розвитку самосвідомості та рівня знань дівчатами своїх прав зокрема;
- незабезпечення виконання батьками своїх функцій з виховання дітей;
- неврахування негативного впливу факторів навколишнього середовища, формальних і неформальних об'єднань з асоціальною спрямованістю поведінки, друзів;
- відсутність або низький рівень чіткої програми взаємодії соціальних структур, причетних до виховання неповнолітніх дівчат;
- послаблення дієвості механізму захисту прав неповнолітніх на регіональному й місцевому рівнях у діяльності різних соціальних структур й інститутів.

Висновки... Суттєво покращити якість і збільшити вплив позитивних функціональних можливостей закладів, установ, організацій можливо за умови врахування вказаних недоліків роботи у різних соціальних напрямках; підтримки державою соціальних структур як законодавчо, так і фінансово та організаційно; спрямованості соціальної політики у соціальній сфері на розвиток, прогрес та сприяння у роботі шляхом розширення можливостей у функціонуванні соціальних закладів, установ, організацій.

Список використаних джерел та літератури:

1. Білобрицька Л. Додержання законів при застосуванні до неповнолітніх примусових заходів виховного характеру / Л. Білобрицька // Вісник прокуратури. – 2001. – №5. – С. 79–82.
2. Збірка інформаційних матеріалів та нормативно-правових актів з питань попередження насильства в сім'ї, зокрема над дітьми / уклад. Журавель Т. В. – К. : КАЛИТА, 2005. – 88 с.
3. Корнякова Т. Інтереси держави – це і права дітей, права кожного з громадян / Т. Корнякова // Вісник прокуратури. – 2003. – №2. – С. 14–17.

4. Социальная работа в осужденными : учеб. пособ. – М. : Изд-во МГСУ, 2002. – 256 с.
5. Статистичний щорічник України, 2003 р. – Державний комітет статистики України. – К. : Консультант, 2004. – 631 с.

Анотація

И.И.Парфанович

Функциональные возможности социальных структур по вопросам организации и поддержки жизнедеятельности несовершеннолетних девочек

Социальное положение и психическое самочувствие несовершеннолетних девочек поддерживается системой учреждений и организаций державы. Конечной целью их деятельности есть социальная защита и воспитание. В общем, они исполняют функции соответственно действующего законодательства. Однако же, как результат разных факторов объективного и субъективного влияния их деятельность характеризуется некоторыми недостатками. В статье дается анализ функциональных возможностей социальных структур по вопросам организации жизнедеятельности несовершеннолетних девочек за направлениями: социально-правовая защита, социальная помощь, социально-медицинское обслуживание, социально-педагогическое воспитание, социально-культурное и информационное влияние, социально-психологическая поддержка, развитие моральности и духовности.

Ключевые слова: функциональные возможности социальных структур по вопросам организации жизнедеятельности несовершеннолетних девочек за направлениями.

Summary

I.I.Parfanovych

Functional Possibilities of the Social Structures Dealing with the Questions of Underage Girls Vital Activity

Social positions and mental well being of the under age girls are supported by the system of state institutions establishment and organizations Social protection and upbringing are the final aim of their activity. All in all they perform the functions imposed on them by the current legislation. Though, their activite is characterized by some omissions and drawbacks because of different factors of objective and subjective influence. The analysis of the institutions, establishment, organizations functional possibilities according to the directions: social a low protections, social help, social a medical service, social a pedagogical upbringing; sociocultural and informational influence; sociopsychological support; morality a spiritual world development is given in the article

Key words: analysis of the institutions, establishment, organizations functional possibilities of social structures as for the directions of underage girls vital activity.

Дата надходження статті:

„22” вересня 2010 р.

УДК 373

О.М.ПЕТРУК,

кандидат педагогічних наук, науковий співробітник
(м.Київ)

Проблема інтегрованого підходу до процесу навчання в науковій літературі

У статті автором експліковано поняття „інтеграція”, „інтегрований підхід до навчання”, висвітлено історію проблеми, яка розглядається, розкрито структурність (рівні, ступені) та умови інтеграції.

Ключові слова: інтеграція, інтегрований підхід, міжпредметні зв'язки, навчальний процес.

Постановка проблеми в загальному вигляді... У наш час ведуться активні пошуки і розробка концептуально нових моделей навчання, зорієнтованих на формування і розвиток ключових компетентностей учнів.

У дослідженнях українських і зарубіжних вчених інтеграція визнається одним із важливих напрямів модернізації системи шкільної освіти. Ідея інтегрованого навчання набуває особливої актуальності, оскільки сприяє успішній реалізації нових освітніх завдань, визначених державними документами.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідженню проблеми інтегрованого підходу до навчального процесу приділяли увагу багато науковців. Так, філософію інтегративної освіти, методологічні проблеми інтеграції висвітлюють С.Л. Клепко, Ю.І. Мальований та ін., її дидактичні засади досліджують С.У. Гончаренко, М.Г. Іванчук, В.Р. Ільченко, О.Я. Савченко, Н.В. Шахірева та ін., психологічні – Т.А. Яновська, Т.О. Яценко та ін., особливості інтеграційних процесів у професійно-технічній освіті розглядають Р.С. Гуревич, Б.О. Федоришин та ін., взаємозв'язки інтеграції та диференціації – В.М. Моргун.

Очевидно, що зазначена проблема є актуальною і постійно досліджується.

Формулювання цілей статті... Метою нашої статті є розгляд проблеми інтегрованого підходу у науковій літературі, а саме: з'ясування сутності поняття, генезис проблеми інтегрованого підходу у вітчизняній і світовій педагогіці з проекцією на початкову школу, дослідження структурності процесу інтеграції (рівнів, ступенів), умов інтеграції та доцільності запровадження інтегрованого підходу до навчання у початковій ланці освіти.